СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XLI. Ч. 143. Джерзи Сіті, Н. Дж., четвер, 22 червня 1933. VOL. XLI. No. 143. Jersey City, N. J., Thursday, June 22, 1933. THREE CENTS.

ЗА ЗНЕСЕННЯ ПРОГИБІЦІЇ ЗАЯВИЛИСЯ ВЖЕ 14 СТЕЙТІВ

ВАШИНГТОН. — Зі звітів, які надіслано зі стейтів Айова, Конетикот і Ню Гемпшір, виходить, що в усіх тих стейтах вибрано подавляючою більшістю голосів самих мокрих делегатів на стейтові конвенції в справі знесення прогибіції. Отже маємо вже 14 стейтів, які є за знесення прогибіції.

ПОВЕРНУЛИСЬ ДО ПРАЦІ.

ОЛБАНІ. — Стейтовий департамент праці подає, що від 1 січня до травня дано в стейті роботу 50,000 безробітним.

ПРЕЗИДЕНТ ПРОТИ ЗНИЖКИ ПЛАТЕНЬ ЗАЛІЗНИЧНИКАМ.

ВАШИНГТОН. — Джозеф Істмен, котрий посередничить у спорі за платні між залізничниками й залізничими компаніями, заявив, що президент Рузвелт є проти того, щоби в теперішнім часі обнижувати платні. Президент є тої думки, що такі обнижування спинюють економічну відбудову краю. Тому Істмен радить відложити справу платень на 6 місяців, а потім буде вже таке положення, що платні треба буде збільшати, а не зменшати.

ЗА ОДИН ПЛЯН У ПРОМИСЛІ.

ВАШИНГТОН. — Генерал Гю Джансон, котрий стоїть на чолі „Індостріел Ріковері Адміністрейшен" звернувся до великого промислу з побажанням, щоби виготовили один плян щодо годин праці й заробітних платень і його придержувалися. В такий спосіб буде усунена щодо цього погубна конкуренція.

Заразом подають, що такий плян уже проголосила сталева й залізна промисловість.

НІМЦІ НЕ ХОЧУТЬ ПЛАТИТИ ПРОЦЕНТІВ.

НЮ ЙОРК. — Американські банкірі остерігають німецький уряд проти здержання виплати процентів від приватних довгів. В Америці є німецьких бондів на суму $1,000,000,000. Згідно з проголошеною Німеччиною дня 8 червня мораторією, не будуть виплачені від тих бондів проценти, платні 1 липня. Банкірі кажуть, що це підкопає цілковито німецький кредит.

КОЛИ РОДИТЬСЯ ДИТИНА?

ШІКАГО. — Професор Джозеф Баркрофт, славний фізіольоґ з Кембрідж Юніверзіти", мав виклад про тайни перших початків людського життя. Виклад відбувся перед „Амерікен Асосіейшен фор ди Едвенсмент оф Саєнс". Він говорив між іншим про свої досліди з козенями, від початку його життя в середині матери. Проф. Баркрофт доказував, що початки істнування ембрія це безнастанна боротьба за кисень. Це явище є настільки дивне, що чим ембріо старше, тим тяжче йому дістати кисень. А як мати вже не годна достарчати відповідної скількости кисня, тоді наступають народини. Такесаме є і з людською дитиною.

ПОРІВНУЄ НІМЕЧЧИНУ З АМЕРИКОЮ.

НЮ ЙОРК. — Ганс Лютер, німецький амбасадор до Злучених Держав, говорив про відносини між Злученими Державами й Німеччиною. Він казав, що Німеччина навіть тепер спроваджує два рази більше товарів з Америки ніж Америка з Німеччини. Обидва краї мають, порівнуючи, майже однакову скількість безробітних. Обидва мають здорову економічну програму й обидва мають дві індивідуальности на чолі держави: Америка Рузвелта, а Німеччина Гітлера. Й обидві держави змагають до знівелювання клясової боротьби.

ДЕРЖАВНА СКАРБНИЦЯ СТЯГАЄ ГРОШІ.

ВАШИНГТОН. — Треба мати на поготівлю біліони долярів, щоби перевести в життя ту економічну програму, яку ухвалив конгрес. І тому державна скарбниця стягає готівку. Вже зібрала понад біліон долярів.

НЕСЛУШНО НАРІКАЮТЬ НА МОЛОДЬ.

ШІКАГО. — Професор д-р Сакар, з „Юніверзіти оф Ілиноіс" каже, що ми неслушно нарікаємо на молодь, уважаючи її нерелігійною, зматеріялізованою, збунтованою проти старих моральних засад і т. д. Молодь, каже професор, не жиє на пустині, а серед окруження старших, серед громадянства. І від нього перебирає вона свій бунт проти релігії, моралі чи суспільного ладу. І тому, що старше покоління є зматеріялізоване, молодь є теж заражена матеріялізмом.

ЗА НОВУ ПАРТІЮ ПРАЦІ.

БРІН МОР (Пенсилвенія). — Д-р М. Кері Томас, літ 76, яка була 35 літ президенткою „Брін Мор Каледж", взиває до сформування в Америці партії праці з робітників і робітниць. Говорила до 100 студенток, котрі відбувають літній курс „Брін Мор Сомер Скул фор Вімен Воркерс". Демократія не добра, говорила старенька діячка, але тиранія ще гірша. Демократія побідить, як матимемо інтеліґентних голосуючих.

ВІДГОМІН ФРАНКОВОГО СВЯТА В ПОЛЬСЬКІЙ ПРЕСІ.

Загал польської преси у Львові обмежився до сухих хронікарських нотаток про всенародній здвиг з приводу Франкового Свята, звертаючи головно увагу на інцидент з луговиками на цвинтарі. Виїмок творить понеділкова „Хвіля", що принесла рецензію А. Пльона на святочну Академію в салі бувшої Фільгармонії, та „Дзєннік Людови", що подав наперед більший комунікат про свято, фейлетон Волод. Темницького (у двох числах) про самого Франка та переклад Р. Гамчикевича поеми „Каменярі".

НІЧНА СТРІЛЯНИНА БІЛЯ ЦЕРКВИ.

Громадська нічна варта у Східниці, пов. Дрогобич, ствердила, що до церкви вломилися злодії. Повідомила про це державного поліцая, який мав тоді обходову службу, і він побачив недалеко церкви двох людей, що поралися з касою, пробуючи її відчинити. Підходячи до них, крикнув, щоби задержалися, однак злодії дали до нього кілька револьверових стрілів і почали тікати. Поліцай відповів також стрілами, але злодії втікли серед темряви, залишивши касу на місці.

ЛЬВІВСЬКІ ВЛОМНИКИ В ЛЮБАЧЕВІ.

В ночі на 28. травня до будинку громадського уряду в Любачеві добулися злодії і вкрали з огнетревалої каси 800 зол. Вони вирізали „фартушковою" системою великий шмат задної стіни і так під напором їхніх „раків" та електричних сверлів нутро каси стануло перед ними отвором. Все те вказує на роботу львівських майстрів від кас.

ЧОЛОВІК ДИВОГЛЯД ПРИ ВІЙСЬКОВІЙ БРАНЦІ.

Перед один дім при вул. Панській у Варшаві заїхала дорожка з піднесеною будою. Два поліцаї спровадили до неї примусово новобранця Давида Флідербавма, якого поява на вулиці викликала велике збіговище. Це якийсь дивогляд з головою, що подобає на звіря, а не людину. Флідербавм перший раз з роду вийшов зі свого мешкання на вулицю, щоби станути перед комісією в справі військової служби. Розуміється, що поборова комісія не признала його здібним до виконання військового обовязку, і поліція відставила Флідербавма назад до дому. Цей дивогляд не вміє зовсім говорити і видає з себе звуки, що пригадують крик поросяти. Однак добре чує і розуміє кожне слово. Мати його, вдова, має шестеро дітей, але всі інші є зовсім нормальні.

130 ОСІБ ПОГИБЛИ В ПУСТИНІ.

Мешканці кількох сіл в краю Сомалі (Африка) рішили переселитися до англійської кольонії Кенія. 130 людей, з того половина жінок і дітей, вибралися караваною через пустиню і пропали без вістки. Аж недавно знайдено їх трупів серед пісків, де вони погибли з спраги. Разом з ними згинули звірята. Траґедія складася недалеко ріки Тана. Якби нещасні люди перейшли були ще 15 км. дальше, були би вратувалися.

РОЗСТРІЛ СОВІТСЬКОГО КУРІЄРА НАД ДНІСТРОМ.

З Тягині пишуть, що вечером 22. травня відомий комуніст і совітський курієр Віктор Соколов, родом з Тягині, хотів перепливти Дністер з Радящини, коло сторожі граничників І. К. Братяну. Він зорганізував 1931 р. відважний напад на місцеву поліцію і вязницю, щоби визволити своїх товаришів з тюрми. Його тоді приловлено й засуджено на рік вязниці. Відсидівши кару, він утік до Радянщини й покінчив славну шпигунську школу в Тирасполю. Йому припало завдання організувати в Румунії шпигунство й комуністичну пропаганду. Він мав багато спільників. Частину з них виловлено й передано до Кишинева й Жілави. Відтоді Соколов скривався, бо його запримічували румунські пограничники. Вечером 22. травня він хотів перепливти Дністер, а як його замітили пограничники, він відборонювався, кидаючи в жовнірів гранатами. Пограничники постріляли його смертельно. Коло нього знайдено шифровані документи, щільно завиті в клунку.

„СВЄНТО ГУЦУЛЬЩИЗНИ".

У Станиславові зорганізували Поляки центральний комітет, що має кермувати всією акцією туристичної імпрези „Свєнто Гуцульщизни". Польські часописи передбачають, що на це свято, яке відбудеться 15., 16., 17. і 18. червня, приїде коло 20,000 осіб з усієї Польщі.

У воєвідським уряді в Станиславові відбулося засідання воєвідського комітету імпрези. Приняли 6 головних шляхів: 1) з Кут до Косова, відки прогульки підуть у гори, 2) Коломия-Косів через Пістинь, 3) Коломия-Космач, 4) Косів-Жабе і 5, 6) шляхи в долину Пруту з Надвірної до Рафайлової та Ворохти.

О. ПЕТРИЦЬКИЙ НА ВОЛІ.

Парох Таурова (Бережанщина), о. Т. Б. Петрицький, якого 13. квітня ц. р. арештувала була поліція та відставила до вязниці при окружному суді в Бережанах, де проти нього вели слідство, вийшов 17. травня на волю.

КНЯЗЬ ЗЛОДІЙ.

В городському суді у Варшаві відбулася розправа проти князя Друцького-Сокольницького, сина бувшого генерал-губернатора на Кавказі, під замітом крадежі брилянтової колії на шкоду інж. Тепіцинової. Аристократичний злодій бував гостем у неї та в часі одної гостини вкрав колію. П. Тепіцинова не підозрівала його зовсім, аж нарешті пізнала свою дорогоцінність на виставі одного ювелера при вул. Маршалковській. Слідство викрило, що колію до склепу продав якийсь Фельдштайн, набувши її від кн. Друцького-Сокольницького. Обвинувачений оправдувався нуждою. Слідство ствердило, що він справді знаходиться в дуже важкому матеріяльному положенні, а в останніх часах працював при каналізаційних роботах. Перед судом сказав, що колію дістав у дарунку, заставив її, а знайшовшись у безвиїхідному положенні, продав заставну картку. Судя засудив його на три місяці арешту з припиненням кари на 2 роки.

СЛІДСТВО ПРОТИ ЗДОГАДНИХ УБИЙНИКІВ ГОЛУВКА.

Слідство в справі вбивства Голувка передано зі Львова до Самбора і веде його слідчий судя Громан. Підозрілі в співучасти Катерина Крамар, Олекса Буній, Матвій Гнатів, Яким Кузик, Іван Іваньчук, Микола Кушнір, Теодор Муйла, Михайло Хорт, Михайло Смола і Степан Зарїцький перебувають досі у львівських „Бриґідках", що є великим тягаром для родини обжалованих, які мусять вперше їхати з Трускавця до Самбора по дозвіл, а потім з ним до Львова, щоби доручити одіння або харчі до тюрми.

ЧЕРНОВЕЦЬКИЙ АДОЛЬФ ГІТЛЕР.

Черновецький „Час" пише, що в Чернівцях жиє звичайний собі кравецький учень, що називається Адольф Гітлер, який походить з чисто жидівської родини, і його батьки є теж Жидами.

СКЛО ЗАМІСТЬ ЦУКРУ.

Іван Цісло, трамваєвий урядовець на Богданівці біля Львова, повідомив поліцію, що його жінка Розалія, з якою він розвівся, намовила 14-літню дочку Явдоху, щоби вона всипала батькови до чаю замісць цукру товченого скла. Дочка розказала батькови, до того підмовляла її матір, і віддала батькови мішочок з товченим склом, який опісля Цісло заніс на поліцію.

ЖАХЛИВА ПІМСТА ЗРАДЖЕНОЇ.

В селі Бабин, рівенського повіту, недавно трапився жахливий випадок, який у селі й околиці викликав пригноблене враження. Дівчина Павлина Земба, якій місцевий господар Юхим Мачур зпочатку обіцяв, що з нею ожениться, а вкінці зрадив і мав оженитися з заможною дочкою сусіда, в часі, коли молоді поїхали до церкви на шлюб, користаючи з неприсутности домашніх, підпалила дім Мачура, який згорів зовсім разом з іншими забудованнями, живим та мертвим інвентарем. По поворті молодих і гостей додому — лишилися з дому одні згарища. Ратункова акція була вже спізнена. Зембу арештовано.

ЗАСУДИЛИ ШПИГУНА.

Перемиський військовий суд засудив вояка Бженчика за шпигунство на пять літ і два місяці вязниці та видалення з війська.

КЛОПІТ З ЄВАНГЕЛИКАМИ.

В селі Дуньківці біля Радимна прийшло до бійки з причини оснування евангелицької громади методистів. Побили пастора методистів Найдера.

БРУТАЛЬНИЙ НАПАД НА СТАРЦІВ.

На днях якийсь бандит напав на 84-літнього Джорджа Пуца і його 78-літню жінку в їх домі на захід від Кемп Морден, Ман., і зажадав грошей. Коли вони відказали, бандит тяжко побив обоє старців і зрабував у них $11.00. На другий день кінна поліція арештувала Стенлея Данчука з тих самих околиць під замітом грабункового нападу.

ВЕЛИЧАВІ ПОХОДИ НА СТРІЛЕЦЬКІ МОГИЛИ ВІДБУЛИСЯ В ЦІЛІЙ ГАЛИЧИНІ

СКРІЗЬ ЗДИСЦИПЛІНОВАНІ МАСИ НАРОДУ БРАЛИ УЧАСТЬ У ПОХОДАХ. НА МОГИЛИ ПОКЛАДЕНО ЧИСЛЕННІ ВІНКИ.

ЛЬВІВ (Західня Україна). — З цілої Західньої України приходять відомости, що в цьому році особливо врочисто відбулися походи українських мас на стрілецькі могили, щоб віддати поклін упавшим у боротьбі героям за визволення Рідного Краю. Особливо величавий похід був у Львові, Тернополі, Станиславові та в інших більших містах. На чолі походу в Тернополі йшли 12 українських священиків, які відправили соборну панахиду. На стрілецькі могили покладено 16 вінків з відповідними написами. В поході в Станиславові брали участь 10 священиків на чолі з о. канонїком Лободичем. На могили стрільців поклали делеґації з повіту та ближчих околиць до міста 161 вінців.

В цілій Підгаєччині, яка є густо вкрита стрілецькими могилами, відбулися численні й урочисті походи населення в рівних місцях на стрілецькі могили. В Підгайцях на стрілецьку могилу покладено 37 вінків. Особливо величавий похід був на стрілецьку могилу у Вівсю, куди прибули учасники походів з повітів: Підгайці, Бережани й Тернопіль. З дальших околиць учасники походу приїздили возами й верхи на конях. Панахиду правили 12 священиків під проводом о. декана Сандецького. В поході й у святі брали участь понад 12 тисяч народа, 6 орхестр та кілька хорів.

З нагоди вшанування памяти стрільців виголошено відповідні високо патріотичні проповіди й співано стрілецькі та інші патріотичні пісні. В кожному поході брали участь по кілька хорів та дутих орхестр. Учасники походів скрізь проходили добре вишколеними й здисциплінованими рядами, не зважаючи на те, що участь у них брали переважно селянські маси. Таксамо багато шкільної дітвори віддавали пошану, разом зі старшими, тим, що полягли за волю України. На жаль, у деяких місцях були прикрі інциденти з противниками цих походів, які в більшости були зроблені польськими організаціями та польськими провокаторами. Та всеж загальне враження від зелено-святських походів на стрілецькі могили лишається величавим і гідним вшанування памяти героїв.

ЛЯХИ ВЯЗНЯТЬ ДАЛІ УКРАЇНСЬКУ МОЛОДЬ.

ЛЬВІВ (Західня Україна). — Польський суд у Самборі засудив чотирох українських ремісників: Н. Постойка на 1 рік, С. Андрієвського на 8 місяців, Т. Івасева і В. Плісака на 6 місяців кождого тяжкої вязниці за участь в ОУН. Суд признав, що ці обвинувачені нібито побили вікна в трох „льояльних" до Польщі Українців, членів „Звйонзку Хшесьціяньскего Мєщан".

У Станиславові міський суд засудив на 10 місяців вязниці 17-літнього хлопця М. Жупанського за написання ним віршів на честь Біласа й Данилишина. В своїх віршах він підносив їх учинок, як героїв, що полягли за свій рідний край і нарід. Тепер відбуваються в ріжних містах Західньої України кілька судових процесів, витечених проти української молоді за її участь у визвольному русі.

ЗВІЛЬНЯЮТЬ МІСЦЯ ДЛЯ НОВИХ ВЯЗНІВ.

МОСКВА (СССР). — Від якогось часу радянська влада почала повертати назад до своїх домів з концентраційних таборів з каторги ріжних політичних засланців. Кажуть, що буде повернено яких 100,000 вязнів. Але влада про це не оголошує й переводить поворот вязнів до своїх домів тихцем, так, що піддані радянської влади навіть не знають, що влада дає „амнестію" вязням.

Разом з тим починається нова хвиля арештів та переслідувань за ріжні невдачі на харчовому фронті. Так, наприклад, на особистий приказ Сталіна в Одесі поставлено перед суд кількох комісарів збірки зерна від селянства. Кажуть, що вони минулого року показали зменшені розміри посівів, щоб не здавати державі багато зерна.

ЕКОНОМІЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ КЛИГАЄ.

ЛОНДОН (Англія). — Тепер працюють на економічній конференції ріжні комісії та підкомісії. Вони стараються вишукати ґрунт для дальших переговорів і праці конференції, щоб не допустити від самого початку до розбиття конференції. Покищо з ріжних сторін роблять лише декляративні та принципові заяви ріжних делеґацій.

Ще годі сказати, чи на їх підставі знайде конференція спільну мову для дальшої праці.

МУСОЛІНІ Й ДЕЛЯДІЄ МАЮТЬ СТРІНУТИСЯ.

ПАРИЖ (Франція). — Є досить вперта чутка, що премієр-міністер Делядіє має скоро стрінутися на одній з пограничних стацій з премієром і диктатором Італії, Мусолінієм. Сподіваються, що ця зустріч приведе до дальшого порозуміння між Італією й Францією.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and Holidays at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 110. of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three cents a copy		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Сіті і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За оголошення редакція не відповідає.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

ДИТИНА, ПРАЦЯ Й ЗАБАВА

Цими днями вийшла з друку книжка "The Rural Community and Social Care Work", себто „Сільська громада й суспільна опіка", котра порушує важні питання виховання молоді, важні не тільки для тих, що жиють на селі, але й для тих, що жиють у місті, а мають ще набуті на селі звички.

Книжка, написана на основі довгих студій американського села Джозефіною С. Бравн, урядничкою Американського Товариства Родинного Добробуту, шукає відповіди на питання, який вплив має на людину сільське виховання.

На думку авторки, головною признакою сільського виховання є вчасне втягнення дитини до праці. За цим слідує обмеження свобідного часу дитини, отже обмеження часу для науки в школі та для забави.

Ці признаки сільського виховання кидаються в очи головно тоді, коли виховання на селі порівнати з вихованням у місті; там дитина лише виїмково втягається до праці, там дитина має свобідний час на школу й забаву. Природна річ, що виховання в місті має свої наслідки, свої недостачі й свої проблеми, які новочасна суспільність старається розвязувати. Сільське виховання зі свого боку має свої наслідки, свої недостачі, свої проблеми.

Між тими недостачами перше місце займає надмір праці. Коли дитина працює без упину і, як це часто трапляється, понад сили, праця вбиває розвій сил дитини. Дитина не росте, як треба, і, коли вона й ходить до школи, не робить поступів, відповідних до її віку й таланту. Вона хирлявіє фізично й тупіє умово. Вона не розвивається нормально. Через це, вона, підрісши, не займає в громаді такого становища, яке їй належалосяб.

Другою недостачею є брак вільного часу й забави. Люди на селі, виховані в традиції праці, часто вважають всяку забаву за втрату часу. Вони не добачують великого значіння забави для розвою людини, навіть для самої здібности працювати. Людина, вихована без відповідної забави, не виростає товариською людиною, стає часто відлюдком, нездібним до нормального суспільного співжиття з іншими людьми. Ця недостача тяжко відбивається на людині, коли вона дозріє. І через це багато вихованих на селі людей не займають у життю того становища, яке їм належалосяб відповідно до їх працьовитости, ощадности, солідности та інших прикмет, набутих теж сільським вихованням.

Розумні родичі вчаться з досвіду інших людей. Вони скріпляють у своїх дітях добрі прикмети, які дозволяють дітям жити краще, а ослаблюють ті, що дітям приносять шкоду.

ҐАЗЕТНІ НОВИНКИ.

Всі ми читаємо щоденно кількадесять ріжних новинок в американській пресі. Та коли придивитися добре до них, то побачимо, що більшість новинок повторюються майже в кождій американській ґазеті. Лише новинки цілковито льокального характеру знаходяться в льокальних ґазетах і їх нема в ґазетах інших міст. Хіба трапляються новинки про якісь замітніші події, котрі зявляються на шпальтах кількох тисяч ґазет, що виходять у ріжних сторонах не лиш Америки, але й цілого світа.

Коли порівнати новинки в ріжних ґазетах, то ми побачимо, що вони в більшости, в кождій ґазеті, повторюються слово в слово. Отже виходить, що вони зібрані й написані в одному певному місці й звідти вже розійшлися до всіх ґазет. Таку роботу роблять чотири найбільші в Америці орґанізації для збирання й поширення новинок, а це „Асошіейтед Прес", „Юнайтед Прес", „Юніверзал Сервіз", „Інтернейшел Нюз Сервіс" та кілька менших орґанізацій. Перші дві орґанізації є найбільшими, а їх членами є майже всі щоденні ґазети Злучених Держав та багато ґазет в інших частинах світа.

Щоби зрозуміти, скільки праці й сил прикладається для збирання новинок і розсилки їх до ґазет, подаємо такі дані про „Асошіейтед Прес". У 1929 році, пересічно на тиждень, ця новинкарська аґенція збирала й по ґазетах розсилала 2,562,715 слів новинок, виключаючи біржеві ціни на вартісні папери та ціни на ріжний крам. Збирання й розсилання новинок цією орґанізацією в 1929 році коштувало понад десять міліонів долярів. Стало платних новинкарів та інших урядовців у цій орґанізації звичайно є понад 3,000, а всіх збирачів новинок лише для цієї одної орґанізації було понад 80,000 осіб, бо кожда ґазета, яка є членом „Асошіейтед Прес" і користується її новинками, є зобовязана збирати льокальні новинки через своїх новинкарів і кореспондентів та посилати їх до централі „Асошіейтед Прес".

Трохи меншою орґанізацією є „Юнайтед Прес", але з іншими новинкарськими орґанізаціями вона перевищує число збирачів новинок, яке має „Асошіейтед Прес". Отже без перебільшення можна сказати, що над збиранням новинок для американської преси працюють понад 200 тисяч людей, а всетаки не так багато збирається тих новинок. Бувають дні, коли в ґазеті ледви знайдеш більше-менше цікаву й дійсно вартісну новинку, якщо не брати на увагу ріжних кримінальних подій, катастроф, родинних скандалів артистів і т. п.

Про характер новинок американської преси дуже добре пише Освальд Ґарісон Вилярд у своїй книжці „Ді Прес Тудей". У цій книжці він подає факти, що майже всі новинки отих великих аґенцій та орґанізацій кожду справу висвітлюють з одної сторони. В них ніколи не подається фактів, які висвітлюють дійсні причини, скажемо, робітничих страйків, ріжних масових рухів і т. п., бо більшість новинкарів звязані з підприємцями та з їх капіталом. Вилярд подає факти, коли ґазети писали про страйкарів у Пенсилванії так, що нібито вони радикали, большевики й т. п., лише за те, що те робітництво домагалося поліпшення економічних умовин, тримаючися в межах права, признаного конституцією Злучених Держав усім їх горожанам і мешканцям. Далі він подає, що в пітсбурському сталевому страйку в 1919 році вся преса писала лише в інтересах власників заводів, а ніяка ґазета навіть не подала, чого саме домагалися страйкарі, хоч їх домагання були закономірними й цілковито виправданими.

Ґазети навіть не помістили заяви 44 священиків про те, що ґазети несправедливо ставляться до страйкарів. Таксамо ґазети не протестували, а навпаки, підтримували те, що зібрання страйкарів розганяли, тоді, коли право зборів забезпечене всім мешканцям Злучених Держав конституцією. Сама поліція нарушила конституцію, а ґазети за це її хвалили. Це все тому, що вся преса, яка звязана з новинкарськими аґенціями й орґанізаціями, знаходиться в руках капіталістів, і тому, природно, вона боронить їх інтереси. Той же Вилярд подає, що в південних стейтах Злучених Держав нема ніякої ґазети, яку видавалиб Ніґри, і нема ніякої ґазети, в якій Ніґри булиб новинкарями та співробітниками. Тому не дивно, що Ніґри дістаються на шпальти ґазет лише тоді, як між ними трапляються кримінальні злочинці, або вони стають жертвою якоїсь катастрофи, випадку й т. п. Про життя Ніґрів, про їх спорт, про їх лікарів, музикантів, письменників і т. п. в ґазетах нема нічого. Так, ніби серед цих майже десять міліонів американських горожан нема ніякого громадського життя, культурного руху, професіоналістів, спортсменів і т. п.

Отож, не зважаючи на те, що двіста тисяч новинкарів збирають новинки, оброблюють їх і подають до преси, читачі ґазет інформовані все однобічно, невичерпуючо, й не мають правдивої уяви про певні явища, особливо в громадсько-соціяльному життю. З цього кожен зрозуміє, як важко для працюючих мас мати свою пресу, незалежну від капіталістів і незалежну від істнуючих новинкарських аґенцій та орґанізацій. Ще більше важне для цілої нації, для певного народу мати свою національну пресу, яка пильнувалаб інтересів нації та народу. Це, річ ясна, вимагає кольосальних грошевих витрат, великого числа робучих рук і величезних кадр добре вправних і відповідних новинкарів для збирання новинок, для їх оброблення і публікування, а разом з тим вимагає великої скількости спеціяльних кореспондентів, котрі правдиво й вміло висвітлювалиб явища в національному чи міжнародньому життю для своїх читачів та правдиво й корисно для нації інформувалиб читачів з чужинців.

В теперішних часах преса є великою силою, яку повинен виплекувати в себе й український нарід. Без власної преси годі з успіхом боротися проти чужих наклепів, брехні й несправедливого представлювання українського народу, його культури, політичних змагань, національно-політичної боротьби за власну державність. Істнуючу національну пресу треба поширювати й скріплювати, а разом з тим старатися збільшувати її числом та якістю. Для цього треба багато труду й засобів, памятаючи, що не можна виховувати на соломі рисаків, які на перегонах здобувають перемогу.

ПЯТНАЦЯТЬ РОКІВ ТОМУ

I.

Деякі „журналісти" беруться за перо, щоби писати про минувшину. Та, на жаль, вони не опираються на фактах минувшини, але пишуть так, як їм здається, що тоді було. Крім того ріжні деклярративні заяви вони видають за доконані факти, які творило життя. Та ось перед нами жмут ґазет зперед пятнацятьох років. В одній з них („Нова Рада", ґазета українського культурницько - консервативного напряму) знаходимо таку цікаву й характеристичну для часів скоропадщини заяву визначного українського консервативного діяча, Олександра Саліківського. Це властиво лист, висланий О. Саліківським, як губерніяльним комісарем Київщини, на імя голови гетьманського уряду; Ф. Лизогуба:

„Шановний Пане Федоре Андрієвичу! Я одержав бумагу з 3. травня за ч. 1889 за підписом керуючого міністерством справ внутрішніх, пана Вишневського, в котрій сповіщається, що на мене покладена цілком відповідальність за утримання спокою й порядку в дорученій мені ґубернії.

„З приводу цього вважаю необхідним довести до Вашого відома, пане міністре, що в ночі з 29. на 30. квітня в мою кватиру увійшли узброєні московські офіцири, щоб по наказу, виданому військовою владою, зробити трус і арештувати мене, але випадково не застали мене дома. За що й про що це зроблено, мені не відомо.

„Не буде зайвим додати, що я обраний на посаду ґуберніяльного комісаря одноголосно комітетом громадських орґанізацій Київщини й затверджений у своїй посаді як українським урядом так і російським временним правительством. Опріч того я є членом центрального комітету укранської партії соціялістів-федералістів і, гадаю, не остання вже людина по свому громадському стажови взагалі. Одначе, не вважаючи на все це, я не отримав до цієї пори не тільки перепрошення за образу, котра була заподіяна мені, як урядовцеви, який стоїть на чолі ґубернії, але мені навіть не дано розяснення з приводу згаданої обурюючої події, котра, з офіціяльного погляду, може лише дискредитувати мене й мої розпорядження в очах населення ґубернії.

„На другий день після трусу якась німецька військова частина, за участю теж офіцирів Росіян, заняла всю канцелярію ґуберніяльного й повітового комісаріяту, вивезла з неї чимало меблів, лямпи, столи з документами, в тім числі й грошові, портієри й т. п., зробила з помешкання казарму, а з мого службового кабінету — комору для річей, знесених з усього помешкання. Таким чином від мене одібрано й того апарата, без котрого не може бути ніякого урядування, і я не маю змоги знестися з орґанами повітової влади.

„Київського повітового комісаря, котрий працював у мене під рукою, також усунено з помешкання і я до цеї пори не знаю, де він знаходиться.

„При таких обставинах я не можу взяти на себе ніякої відповідальности й уважаю необхідним довести про це до Вашої відомости, пане міністре.

„З щирою повагою,

Ол. Саліківський".

Відповідь на цей лист була від гетьманського міністра та, що замісць Саліківського старостою Київщини призначено було п. Чарториського, котрий при царі був ґубернатором окупованої російськими військами Галичини, де він визначився своєю русифікаторською політикою та переслідуванням Українців. Тепер він мав бути представником українського уряду й оборонцем самостійної України, обороняючи її від московського наступу. Такі саме були ті двацять повітових старостів, яких призначено разом з Чарториським.

Отсе подала „Нова Рада" в ч. 75 з 1918 р. Читачі „Свободи" вже самі зроблять відповідні висновки.

Г. КРАШАНКО.

НЕ ХОЧЕМО ЧУЖОГО!

ІСТОРИЧНА ПОВІСТЬ.
(КНЯЖИЯ ВІК).

(3)

— Мабуть від тої стріли вилизався, — сказав князь. — У мене були посли від царя. Сказали мені, що на цісарській службі є один лицар, що колись служив мому батькови і разом з ним втік з Перемишля. Казали, що пишеться Борота з Малкова.

— То хіба якийсь обманець, що на себе взяв його зброю і вкрав його імя. Нехай би я спіймав такого! Такому руку відрубати, язик врізати!

Брати замовкли, сильно стривожені. Оба погадали собі:

— Що князь сказав би, як би знав, що наш найстарший брат звязаний в темници, на голій земли?

Князь ждав добру хвилю. Коли брати далі мовчали, князь відсунув на бік миску, голову накрив колпаком, перед собою на столі поклав меч і промовив грізно:

— Я вже не ваш гість, а ваш суддя! Нехай тут перед мною зараз стане той, що в темници, там під моїми ногами, жде на смерть з вашої руки!

Стрівожені брати стали виблізуватися. Князь і слухати не хотів. Тарахнув пястуком об стіл, що аж меч і миска підскочили. Сердито гукнув:

— Чи хочете дістати подвійно тяжку кару? Зараз мені сюди його! Як живий. Як небіщик, то кат злупить з вас шкіру і постинає ваші голови. Ваше стерво зїдять собаки!

Виновники не годні були рушитися. Стояли, неначе закаменілі стовбурі. Виручила їх двірська челядь, бо знала, що з князем не жарти. Під проводом княжих людей челядь пішла розбивати зацвяховані двері темниці.

Чуючи гамір і ломіт коло дверей, Борота гадав, що то йдуть посіпаки братів, щоби йому зробити смерть. Здивувався, коли виведений на світ побачив княжих людей. Вони взяли його попід пахи і завели до світлиці братів. Ще більше здивувався, коли там за столом побачив князя. Не знав його, та вгадав, бо на ньому був княжий одяг, княжий колпак. Коли Борота князеви поклонився, князь сказав:

— Кажи, як ти вийшов з рідного краю, де ти і з ким бував, і як вернувся. Покажи, що ти не обманчивий самозванець!

В Бороту вступив дух і він став розказувати. Вислухавши його, князь промовив:

— Про те, як мій батько втікав з Перемишля і що діялося в дорозі аж до Царгороду, де його отрок Борота відстав від нього, мій батько розказував нам, своїм дітям, точнісінько так, як ти ось теперечка розповів. І посли німецького цісаря, що були у мене, про їхнього Бороту розказували цілком так, як ти мені про себе розказував... Та ще одно... Майже кождий чоловік має на своїм тілі якісь знаки, по яких пізнають його й по десятках літ. Ти не маєш таких знаків? Таких, що твої давні знакомі знали би їх?

До князя приступила стара нянька. Поклонилася і каже:

— Я його зараз пізнала, не зазираючи на знаки. Нехай скине чобіт... Малий палець на лівій нозі цілком не має нігтя.

Князь приказав Бороті роззутися. Глянувши на ліву ногу, Борота сказав сміючися:

— Я сам не знав, що маю такий знак.

Ввесь той час княжого слідства оба брати думали, як їм вибрехатися від строгої кари. Коли вже й нога посвідчила, що перед ними стоїть Борота, середущий кинувся до нього, обіймив за шию і став цілувати, кажучи:

— Вибачай, що я не зараз пізнав тебе і взяв за самозванця! Тепер тішуся, що згуба знайшлася і що ми всі три назад вкупі.

— Я очи виплакав за тобою, — промовив наймолодший. — На щастя, мої слези не змарнувалися. Виплакали твій поворот. Тепер будемо щасливо жити в трійку...

— Жити в трійку не будете! відповів Борота твердо і рішучо. — Може й будете, та не зі мною. Як вам доконче забаглося трійки, то доберіть собі такого, як ви; про мене, й самого люципера. Возьму мою пайку батьківщини і піду відси. Волю далі жити з моєю старою конякою, котра нераз спасла моє життя, ніж з такими братами, що на те життя наставали. Щоби ви не лізли мені в очи, ні я вам, я мою пайку продам, або заміняю за який маєток подальше від сих сторін.

— Так буде найліпше, — сказав князь і зараз став ліквідувати собі кошти процесу. Також годі було не скарати братів за доказаний намір обрабовання, ба й замордовання рідного брата. Кара також ішла до княжого скарбу... як хто заплатив грішми. Як заплатив річами, худобою, збіжем і харчами, то кара ішла до княжої комори і до княжих стаен.

Суд скінчився. Княжі люди стали стягати кару і кошти процесу. Яку худобу вхопили, гнали. Що їм в руки впало, вантажили на вози. Злупивши двір, відїхали до Перемишля. За ними поїхав князь в товаристві Бороти, дружинника свого покійного батька. Коли Борота по дорозі довідався, що княжим тисяцьким є Горославич, син тисяцького за князя Ростислава, промовив до князя:

— Батько Горославича зрадив свого князя, вашого батька. Звичайно буває так, що яблуко не далеко паде від яблінки.

— Се яблуко відкотилося дуже далеко від свого пня. Син Горослава зрадив мого попередника в мою користь. Я опанував Перемишль також при його помочи. Як мені йому не вірити?

— Може він бачив, що справа тамтого програна і що ви таки засядете на княжім столі Перемишля?

— Так мені все каже боярин Завада. Перестерігає мене, щоби я берігся. Та я не боюся, бо тисяцький Горославич дав мені аж забагато доказів своєї вірности.

Борота замовк, хоч слова князя не успокоїли його. Приїхавши до Перемишля, Борота став розпитувати, чи не знайшовсяб такий, що свій маєток заміняв би за його третину земель Малкова. Знайшовся такий. За свою батьківську пайку Борота дістав маєточок Биків. Сюди забрав з Малкова стару няньку і двох несвобідних холопів, яким дав право закупів, себто позволив їм свою ціну відробити і таким способом викупитися на волю. Старий не потребував багато. Збіжа для себе і своєї нечисельної челяди мав аж забагато, бо всі жили головно мясом дичини і набілом. Одяги були головно шкіряні. Сукна чи полотна потребував дуже мало. Він купував се, вимінюючи за впольовані кожухи. Таким життям, полюючи і проїдаючи впольоване, Борота жив пару років.

При шляху від Верешиці на Перемишль, недалеко города Вишня, стояв заїзд. Великий був і вигідний. Такий заїзд потрібний був тут для таких, що не хотіли попасати в дорогій і невигідній Вишни. Заїзд оплачувався добре, бо стояв при сильно рухливім торговельнім шляху між сходом і далеким заходом; при шляху з Перемишля до інших княжих городів: Звенигорода, Галича, Теребовлі, Володимира і дальших.

Заїзд був на території монастиря у Вишни і платив монастиреви чинш. Ґрунт під монастир у Вишни і ліси по сім боці Вишні, саме там, де стояв заїзд, черці дістали від богомільного боярина Завади, котрого двір був недалеко відси, по полудневім боці шляху. Арендарем заїзду був Сава Маран.

(Далі буде).

МІТІНГИ ВІДДІЛІВ У.Н.СОЮЗА

РОЧЕСТЕР, Н. Й. Сестр. Пр. Богородиці, від. 36, подає до відома всім членицям, що піврічний мітінг відбудеться в суботу, 24 червня, в годині 7.30 ввечір, в гали церковній. Обовязком є кождої члениці явитись на цих зборах, бо є важні справи до полагодження. Просимо довгуючих вирівнати свій довг, бо інакше будуть суспендовані. Котрі члениці хотять виміняти свої грамоти, нехай принесуть свої старі грамоти на мітінг. — Олена Скробач, предс.; Ева Ґеруля, кас.; Софія Гунька, секр.

ПОДЯКА.

Ми, нижче підписані, з нагоди 18. конвенції У. Н. Союза, котра відбулася в Дітройт, складаємо подяку всім урядникам У. Н. Союза, делеґатам, комісії просьб і скарг за уділення нам допомоги в сумі $25, котрі нам багато помогли в нашім тяжкім положенню. Бажаємо доброго успіху урядникам та щоби наш У. Н. Союз зріс у десятеро, збільшився та помагав і надалі своїм членам у їх біді.

Микола й Аксена Рошко,
від. 370 У. Н. Союза,
Ню Гейвен, Конн.

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

ЩЕ В СПРАВІ І. ЗІЗДУ УКРАЇНСЬКОГО ВЧИТЕЛЬСТВА В АМЕРИЦІ.

Ще 29. травня поміщено в „Свободі" кілька моїх заваг щодо проекту І. зізду українського вчительства, який подав передше п. М. Пасічник. Дивно й сумно стає на души, що досі ніхто на це й словечком не відгукнувся. Чиж би в цілій Америці не було більше вчителів? Чи рідне шкільництво це така маловажна справа? Чи не лежить учителям на серці виховання нашої молоді? Чому така байдужність?

Нам тепер трапляється найкраща нагода зіхатися разом на Виставі в Шікаго підчас українського тижня та створити свою вчительську організацію. Мусимо зробити те, що накладує нам наш національний обовязок.

Мусимо перебрати шкільництво під свою опіку і створити шкільну раду, котра давала би всякі педагогічно-методичні вказівки активним учителям. Зорганізувавшися, не мусимо зараз перебирати науки в школах і відбирати заробіток тим, що дотепер вчили. Нам треба вимагати від учителів позитивної праці і завести якусь інспекцію по школах. Мусимо домагатися, щоби була якась відповідальність за навчання, щоби були пляни, за якими мало би вестися науку в наших школах.

Я сподівалася, а радше була певна, що на сторінках української преси в Америці появляться більші статті в справі рідного шкільництва, бо вважаю, що школа повинна стояти на першому місці. Таж кажемо, що в школі наша будучність! Як каже пословиця, „що посієш, те й збереш"! Тому берімся за діло і в першу міру створім учительську організацію тут на еміграції.

Посвятім хвилину часу на цю важну справу, поділімся своїми думками з іншими, подаючи їх у пресі.

Анастасія Кочан,
Джолієт, Ілл.

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ.

ДЖЕМЕЙКА, Н. Й.

Союз Українок при праці.

Дня 4 червня ц. р. Союз Українок з Джемейки ставив драму П. І. Тогобочного „Жидівка вихрестка" в італійській галі, Озон Парк, Л. Ай.

Тепер не час на те, щоби в горячі дні сидіти на кріслах та обтирати піт з очей, краще десь у холодку відпочивати. Не зважаючи на те, галя була набита. Публика прийшла, щоби переконатися, чи жінки можуть вивязатися з важкого завдання й виставити таку трудну штуку як „Жидівка вихрестка".

Точно в означеним часі предсідательска, пані Кузів, коротко привитала учасників, подякувала за численну участь та просила жінки, щоби ставали в ряди Союза Українок, приступаючи до якогонебудь відділу в Джемейці чи в Озон Парку. Теж підкреслила, що ми дуже всі тішимося, що такі близькі зносини є тепер навязані між громадами Джемейкою й Озон Парк.

Хорові пісні в гурті виконав новозорганізований хор при товаристві „Просвіта" в Джемейці під проводом п. Скоробогача. Як на чотири лекції, то співали таки добре.

Ролю Лейби відограв дуже добре п. М. Костишин з Джемейки, котрий драматично віддав розпуку батька, що задля віри відрікся власної дочки.

Ролю Сари-Марії, відограла пані О. Цісик, котра своїм плачем і розпучливими руками матери впровадила публику до дійсного плачу.

Ролю Степана відограв В. Костишин також дуже добре. Особливо драматично випала та сцена, де він з ножем кидаєсь на свою рідну дитину. Був знаменито схарактеризований. Дійсний красунь на сцені.

Ролю Приськи відограла пані Іванушка вдоволяючо. Бракувало тільки більше щирого сміху.

Ролю двох сватків, що замість до церкви пішли собі до Мотя, віддали знаменито М. Савка й І. Орлян. Заплакана публика мусіла вибухнути повним і щирим сміхом, а це було відпочинком для мозку й очей. Зазначити треба, що М. Савка мав також досить поважну ролю, батька Панаса, котру відограв з повним признанням.

Пані Фірман грала ролю служниці, Оришки, котру віддала вдоволяючо. Головно, дуже добре, коли мала до діла з Лейбою. Має дар і слух до співу, а бракує тільки вишколення. Пані Фірман повинна брати лекції співу, а певно не пожалує.

Ролі дівчат, Хведоськи й Марини, відограли пані Надрічна й Гірняк вдоволяючо. Треба хіба трохи більше віддати й чуття, а все було би як слід; позатим рухи були добрі.

Пані Воробець, що грала ролю Кулини, матери Степана, віддала ролю з повним вдоволенням, лише в акті, коли сварила Степана за пиянство, повинна була гостріше виступати.

Цілу драму виконано вдоволяючо. І публика вповні досписала. Це треба завдячувати в першій мірі енергічній праці членкиць з Джемейки, як також членкиць Союза Українок з Озон Парк, котрі немало причинилися при розпродажі тикетів. Часть з чистого доходу призначено на жіночий часопис „Жіночий Світ", одинокий жіночий журнал в Америці. Отсей часопис є дорогоказом для поліпшення жіночої долі — Америці.

Жінка.

КАРТАРЕТ, Н. ДЖ.

Свято Матери.

Тих вражінь, які викликало в мене Свято Матери, що відбулось 14 травня ц. р. в Картерет, Н. Дж., я ніколи не забуду. Найперше відправа в церкві, на якій зібралось багато жінoцтва, мущин і молоді. Молебен до Пречистої Діви за українських матерей правив о. І. Гундяк, а потім говорив на тему: „Яка повинна бути українська мати". За взір для української матери була поставлена Божа Мати, що приймає своє високе післанництво, що охороняє свою дитину від усіх небезпек, жертвує себе всецїло для сина, що віддає його в жертву для великої справи. Матерей, що у всьому будуть наслідувати Божу Матір, потребує Україна.

По скінченню богослуження о. парох поблагословив цвітки й обдарував ними кожну маму, що була в церкві. Потім усі присутні перейшли до церковної галі, де діточий клюб, що носить гарну назву „Сини й Доньки України", влаштував представлення п. н. „Свято Матери". Само представлення дуже гарне й дуже повчаюче. Свобідний виступ дітей, цілком природна, невимушена поведінка їх на сцені й дуже гарна українська вимова звертали на себе увагу. Деякі моменти в тім представленню були глибоко зворушливі. У представленню виступали слідуючі: пані Мельник і діти Софія Міньо, Слава Гундяк, Розалія Дацько, Марія Маркович, Йосиф Полегонький, Йосиф Вадяк, Юлія й Анна Бубняк. Декламації виголосили Анна Бобенчак, Анна Добровольська і Йосиф Вадяк. Підготовкою цілої програми займалась пані Ірина Гундяк, що є головою дітогого клюбу. Їй належиться признання за таке совісне підготовлення цілої програми.

Між піснями й декламаціями промовляли: пані А. Середова по українськи, пані Віра Лисяк по англійськи. Обидві промови були старанно приготовані, — бесідниці наводили в них багато примірів великих матерей, що дали своїм народам великих синів.

Цілий перехід свята визначався передовсім щирістю, теплом, — а це викликало дуже милі настрої у всіх присутних. Таких свят побажатиб якнайбільше в кожній українській громаді для піднесення духа, для розбудження національної свідомости й для милої розривки, що оставляє по собі гарні спомини.

А. А.

НА МЕДІ СПІВПРАЦЮЄ СОНЦЕ, ЗЕМЛЯ, ПОВІТРЯ, ЦВІТИ.

Неодин вже переконався, що після обильної вечері не міг довго вснеути, а як уже всне, то мучили його тяжкі сни. Встав рано з тяжкою головою та що хвилини згадував ті страшні сни.

Перед тим усім можемо забезпечитися так, що не обтяжимо занадто жолудка, або їмо таку страву, яка нам смакує та помагає до спання.

Для багатьох людей стало правилом зїсти перед спанням яблоко. Коли зїмо яблоко також із лупиною, не змарнуються поживні складники, що є в лупині. Драsливі яблоко обберуть і осолодять його медом. Нерви вспокоює варений та перефільтрований помаранчевий або цитриновий сік, до якого додамо ложочку правдивого меду.

Мід то чародійний та випробуваний лік. Творцем меду є сонце, земля, повітря та цвіти. Спільний праці тих чинників вдалося виробити знаменитий продукт. Сонце огріває землю, земля родить цвіти, цвіти виділюють зі себе солодкий та запашний сік, який бжоли перемінюють у своєму тілі в мід. Такого соку нідеінде в природі не знайдемо. Може молоко можна би прирівняти до нього. Людський організм травлення не має з медом ніякої праці, бо бжоли у своїй лябораторії приправили мід так, що він після зїдження переходить безпосередньо до крови щоби покріпити серце й нерви та вчинити тіло свіжим і сильним. Мід має в собі ростинну кислоту, вапно, залізо, манган, фосфор, сліди раду та інші матерії, так потрібні до будови тіла. Бжоли зуміли в меді консервувати запашні та лічничі етеричні олійки, задяки яким мід такий приємний. В мід поклала мати-природа все найліпше, що є чудом природного лікування. Лічнича та поживна сила меду відома була в прастарих часах, потім на якийсь час були про мід призабули, а тепер до нього люди вертаються, щоби лічити перетомлені нерви. Правильно спожита перед спанням ложка меду, склянка води, осолоджена й випита після кожного змучення та по праці, усуне нервовість, управильнить випорожнювання кишок і дасть нам спокійний сон.

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИНЕН ЗНАХОДИТИСЯ ЧАСОПИС „СВОБОДА".

Д-р Г. Г. Скегар,
Шікаго, Ілл.

НАШІ МОЛОДІ ПИСЬМЕННИКИ.

Часть IX.

Ще є одна цікава книжочка в моїй колекції: „Історія України-Руси" віршами. Автором цеї книжки є **Юрко Шкварок**, котрий уродився в селі Волківці, Галичина, 18 квітня 1887 р., а до Канади прибув в 1904 р. як круглий сирота та без цента в кишені. За помічю о. Гури дістався до Сейнт Боніфас школи, а в 1915 р. отримує науковий степень B.A. Потім бере в Реджайні цертифікат на нормальний курс І. кляси та починає учити на фармах поміж Українцями. Школи дальше не покидає, а приготовляється до іспитів і в 1919 р. отримує з Манітобського університету степень M.A. Вертає назад на фарми вести школу, а по кількох роках записується на права, і в 1925 р. на Албертійському університеті одержує L.L. B. та починає практину на Мондер, Алберта.

В той час, коли учив у школі, п. Шкварок завважав, що українські діти охотніше вчаться віршів і довше памятають поезію. Отак зродилась в нього думка написати дещо з нашої історії „коломийковою поезією". Це він зробив та випробував у двох школах, а результат був богато кращий, як сподівався. Це дало йому заохоту написати цілу українську історію поезією. В 1918 р. видав він був свою працю книжочкою. Про саму книжочку треба сказати, що складається вона із 40 сторінок друку, з 11 образками, мапкою України, в розмірі 5X6¼ цалів, та друкована на газетнім злім папері, із злою коректою. Раджу авторови видати цю книжочку ще раз, але на добрім папері, та крім доброї корекcти треба ще докінчити закінчення.

Погляньмо тепер як автор поділив нашу історію. Кожда доба нашої історії має свій заголовок і становить в собі цілість. Ось примірoм, самий початок:

УКРАЇНСЬКИЙ КРАЙ І НАРІД.

„Від Кавказу аж по Кубань,
Понад Чорне море,
Від рік Десни, Буга, Сяну,
За Карпатські гори;

Там нарід наш український
Жив та розвивався
Та не мирно, бо з ордами
Дикими змагався.

З давен давна, вже в шістьсот літ
По Різдві Христовім,
Жили племена славянські
В краю при Дніпровім,

Де Чернигів і Полтава
Жили Сіверяни;
А в Поліссю, між лісами
Жили Деревляни,

Знов Уличі й Улиничі
Понад Чорним морем,
А Дуліби, ті засіли
Теперішню Волинь.

Понад Дністром й вниз Дунаю
Тиверців племени,
А близь Дніпра проживали
Відважні Поляни.

Найславніщі ті Поляни
Київ збудували,
Всі племена зединили
Й Русию назвали".

Як до того прийшло, що на Україні повстала панщина — автор описує цей період так:

„Ворог Польща, що з козаків
Хотіла скористати;
Задумала своїм ладом
Їх зорганізувати.

Король Жигмонт і Баторій
Їх реєстрували,
Дали бунчук і печатку
Й хоругов надали.

Посилали проти Татар,
Й Турків воювати,
Та поволеньки зачали
Ярмо накладати.

А богатії простори
Козацьку Вкраїну
В посідання Ляхи взяли,
Й завели панщину.

Та козаки не піддані,
Стались бунтувати
І програли, бо в єдности
Не могли́сь тримати.

Та за тее Запорожці
Сталися множити,
Бо злід Польщі там втікали
Щоб знов одружитись.

Грабували побережа
Чорно-моря й Криму;
Братів своїх визволяли
З неволі з ясиру".

По невдачах Хмельницького навістила Україну руїна і спустошення. Автор описує це так:

РУЇНА.

„Руйнували дві партії
Тепер Україну:
Одна тягла всіх у Польщу,
Друга в Московщину.

Та нелад став ще гірший
По смерти Богдана,
А найбільше колотнечі
В виборі гетьмана.

Із славнійших був Виговський
Що хотів на ново
Русь під Польщу підписати
В Гадяцькій умові.

Гетьман Петро Дорошенко
Просився в султана
У підданство. Думав лекше
Жить під владов хана.

І між народом зайшли тут
Великій спори;
Бо не мала Україна
В нікого підпори.

Тут знайшлися ще й зрадники
Як Павло Тетеря —
І такі як Брюховецький,
Що згинув за кару.

Такий розлам був на руку
Ворога Вкраїни,
Москва й Польща причинились
До її руїни.

В році тисячу шість сотім
Шістьдесять і сімім
Роздїлили Україну
В Андрусівськім мирі",

Про Буковину і наш нарід автор пише так:

„Буковина здавен давна
Нім під Татар впала,
Була руська, пізніше їй
Румунія взяла.

Польща також в Буковині
Господарювала,
Відтак Турок, а від Турка
Австрія зiбрала.

В ріжних горях сеї країни
Нарід не згинув:
Підупалий дух просвітний
Федькович воздвигнув.

Українці по всім світі
Днесь позривані,
Однак серцем і душею
Всі кріпко звязані.

За кордоном, в Галичині,
І на Буковині,
В Америці і на Уграх,
Всюди вони нині.

І всі себе одной мати
Дітьми почувають,
Та в борбі лучшой долі
Всі собі шукають".

Найважніше місце поміж всіма молодими поетами в Канаді займає **Стефан М. Дорощук.** Походить він з села Борщишківці, Галичина, а будучи ще молодим хлопцем приїхав до Канади в 1898 р. На Сіфтоні почав ходити до школи, а пізніше укінчивши учительський семинар, учителював через кілька літ. Писати почав вже від дитинства, а від 1924 р. займається видавництвом. Писав вірші стилем Edgar Quest-а по українськи і по англійськи. Робив переклади з англійського на українськи, і з українського на англійськи (приміром: „Соняшний проміль" і „Меляхолійний Валець"). Написав сотнями ліричних поезій, пісень, композицій і драм. Друком до тепер вийшли його твори під такими заголовками:

Потомки Героїв, діточа сцена; **Штукарі**, діточа сценка; **Дяк Учителем**, діточе представлення; **Дяко-учитель в школі**, діточа сцена; **Невдалий Іспит**, діточа сцена; **Славко в Тарапатах**, діточа сцена; **Злий хлопець**; діточий діяльог; **Костеві Збитки**, діточа песа; **Ото Раз!** діточа сценка; **Цікавість**, монольог для дітей; **Забава в Історію**, діточа сценка; **Черга**, тріольог для дітей; **Отаман в цеброві**, штука діточа; **Олеся**, діточа песа на 2 дії; **Витай Весно!** діточа сцена на 2 дії; **На Вакаціях**, діточа, сцена, 2 дії; **Рождественська Ніч**, діточа сцена, на 2 дії; **Не забули**, діточа сцена на дві дії; **Дітям на Різдво**, діточа сцена на 2 дії; **Киця-Бабка**, діточа сценка; **Химери Славка**, діточа сценка; **На Різдво Христове**, діточа сцена; **Діточий Декляматор**, новий; **Для Рідний діте**й, — скарб; **Річник за 1927** рік журнала для молоді. **409** сторін; **Річник „Промінь"** за 1928 рік; **Річник „Промінь"** за 1929 рік; **„Останя ніч у Польській Тюрмі"**, драма на 4 дії; **„У пазурах Російського Чека"**, драма на 5 дій; **„Слово як воробець"**, комедія на одну дію; **„Чудовий Зять"**, комедія на одну дію; **„Совєтський розвід"**.

Через 3½ роки видавав журналик для українських дітей „Промінь". Тепер видає гумористичний журнал „Точило" та компонує пісні по англійськи і по українськи. В музичній літературі наш автор не є Дорощук, а лише **Allan Dear.** Дуже богато його віршів помістив „Український Голос" у Винніпегу, і англійські часописи під іменем **C. M. D.**

Погляньмо тепер до річника „Промінь" з 1927 і 1928 року:

„Щоби пошану в других мати,
Треба своє шанувати,
Рідною мовою дорожити,
Рідним словом говорити.
Смійся, кріпись, учись,
Не зважай на труди —
Сонце засяє колись,
І заплата буде."

„Не піду до школи, бо у школі нудно!
Не буду учитись, бо учитись трудно!
— А їстоньки будеш?
І їсти і пити!
— Коли так, то, синку, треба і учитись.
Без розуму хліба піде не добудеш —
І голодним ціле життя твоє будеш!"

УКРАЇНА.

„У мене є одно кохання,
Котре не зраджу я во вік;
Росло воно не день, не рік,
А й зі мною виростало —
І квіткою рясною стало...
Не одсунуть (!) моє кохання,
А буде в серці до сконання".

„До нас весна вже завітала,
Убралися луг в зелений світ,
Вже діти з піснею грімкою
Стрічати йдуть весняний світ.

Витай, Весно! співають діти,
З весною сили наберім —
Будим зі сну братів маленьких,
До книжки й праці їх зовім!

До праці, до діла з весною,
Весна — це час будучих жнив;
Хто в ній нічого не посіє,
Той марне на цім світі жив.

Ширім свій „Промінь" поміж [діти
Хай читають по всіх хатах —
Для нас всіх він світи буде,
І до життя нам вкаже шлях!"

„Той на світі є нічим?
Хто себе не пильнує,
Хто чванються все чужим —
А свого не шанує.

Той, хто мову рідненькую
З чужою все мішає,
І хто книжок рідних
Не купить, не читає.

Той на світі є нічим,
Щастя не зазнає —
Хто чванится все чужим,
А своє понижає".

„Веселий будь, вперед гляди!
Знай час свій дорожити —
Завзятий будь, до цілі йди,
А будеш в світі жити".

„Ми числом богаті,
Лиш, що в нашій хаті
Мало розуму є —
Замало читаєм,
І сили не маєм,
Не знаєм — хто ми є!

Що чуже, то гоже.
А нам не поможе,
Ніякий крик, дарма!
Волієм сваритись,
Ніж пильно учитись,
Бо нам кохана тьма!

І всі наші діти
Ростуть без просвіти,
Про них ми не дбаєм —
Тому щастя, долі,
Добра, згоди, волі —
Нащ нарід не має".

Я ЛЮБЛЮ ОСІНЬ.

Я люблю осінь, люблю квіти
Пожовклі, зівялі мертві —
Я люблю чорні, чорні вітри
Беззвіздні ночи та сумні.

Я люблю місяць оповитий,
Як він між хмарами засне,
І як він ясний, знов відкритий,
Чаруе усмiхом мене.

Я люблю тихі розговори,
Плакучих березок, топіль,
Як гаснуть вдалі метеори,
Як пливе в людськім серцю біль".

„О ні! Мене не зломить піяка сила,
Я твердо стою на ногах,
В мене в серці завзяття і віра,
[діти А молот кремезний в руках.

Я все нині розібю, гори завалю,
Шлях кращий розведу —
І до сонця, до життя я нині,
Тих, що хочуть йти, заведу!"

ВІДОЗВА

ДО ОДНОСЕЛЬЧАН З ЗАРУБИНЕЦЬ І ДО УКРАЇНСЬКОЇ ІМІГРАЦІЇ.

Браття Українці!

Насильний кулак Верзаю завдав смертний удар політичному життю Західньої України. Слідом за цим продовжається і фактичне, насильне вбивання всього, що українське. На нашій прадідній землі ростуть як гриби по дощі латинсько-польські костели, каплиці та „Доми людове", що стають осередком польонізації. Здоровий інстинкт живого народу самочинно стає до боротьби з наїзником. Щоби протиставитися грозячому злу, повстають по наших селах „Народні Доми", щоби зберегти себе перед денаціоанізацією. І наше маленьке село Зарубинці зачало будувати „Народний дім", що має стати святинею громадської праці та завязком Народнього Університету.

Будова продовжається, та фондів бракує. Апелюємо до вас, Браття Українці, поможіть нам! „Громада по нитці — бідному сорочка".

Віримо у Вашу жертвенність, яку Ви так часто ділом доказали! І цим разом пожертвуйте по можности хоч маленьку жертву, щоби ми могли вратувати те, що нам найдорожче: назву, нарід, а накінець найкраще на землі: волю!

Комітет будови „Украського Народного Дому" в Зарубинцях:

голова: **Марко Кривенький**, в. р.

секретар: **Іван Павлюк**, в. р.

Здається мені, що до повищого допису не треба ніяких пояснень. Та наше село не має великого числа імігрантів, тому не може числити виключно на поміч тільки своїх односельчан. І тому ми відзиваємось до всіх щирих Українців в Америці, в Канаді і в інших краях з проханням поспішити негайно з помічю вище згаданій будові. Малі жертви можете складати в Ню Йорку в „Сурмі", 103 Евеню Ей, на руки гр. Івана Кібала, в котрого є збіркова ліста зі згаданого села. На ній він запише жертву кождого жертводавця. Жертва, хочби й найменша, принесе дві користи: матеріяльно поможе в будові Українського Народного Дому, а морально підтримає на души наших братів у селі й деінде, бо докаже нашим братам, що іміграція інтересується подіями на рідній поневоленій землі. Українці з Лонг Айленд, Н. Й., і околиці можуть слати жертви на адресу:

Михайло Гарасимищин,
218 Swalam St.,
New Castle, L. I., N. Y.

або на цю адресу до рідного краю: **Іван Павлюк у Зарубинцях, повіт і почта Зрараж.**

Імена всіх жертводавців будуть вписані в „Пропамятну Книгу".

М. Гарасимищин і М. С.

ЗІ СПОРТУ.

SCRANTON COPS HANDED DEFEAT BY UKRAINIANS.

Adam Letwinsky Hurls Great Ball as Association Outfit Wins Benefit Game by 4-1.

With Adam Letwinsky hurling seven hit ball, the Ukrainian A. C. of the Scranton association, defeated Manager Reese Alexander's Scranton Police nine at Brooks field yesterday afternoon by a score of 4 to 1. The contest was staged for the benefit of Koch-Conley post, American legion, and attracted a fair-sized crowd.

The youthful Ukrainian twirler kept the cops' hits well scattered and fanned four batters. He issued but one base on balls. The only run tallied off him resulted on an error by the Luther Harris, second sacker, who allowed Gus Theide's grounder to roll between his legs in the fourth frame. Walter Hoffman tallied on the miscue.

The Ukrainians tallied one run in each of the second and third frames and sewed up the game in the fifth when Harris led off with a single, went to second on Harry Rozelsky's sacrifice and scored on Nitch's threebagger to the flag pole in right field. Billy McDonough followed with a single through short to sent Nitch to the plate.

Joe Moran, starting pitcher for the police outfit, retired at the end of the fifth and Adam Novak, local American league twirler, finished the game. The latter was in rare form and allowed only one hit.

McDonough, Nitch and Harris led the batting attack for the winners with the former collecting three safeties in four trips to the pate.

In the program of field events before the game, Harris of the Ukrainians, won the 100-yard dash; Gurney, also of the Ukes, carried off the honors in throwing for accuracy, and Dutchak, another Ukrainian performer, made the best time in circling the bases. He was clocked in 13 4-5 seconds.

Superintendent of Police Al Rodway tossed out the first ball to start the game and Edmund B. Lewis, superitendent of fires, was behind the plate. The boys band of St. Nicholas orphanage, Elmhurst, entertained between the innings, while the Blakely drum corps gave an exhibition of drilling and fancy maneuvers at the end of the eighth frame.

Lineups:

SCRANTON POLICE.

	AB	R	H	O	A	E
Cavanaugh, 3b	4	0	1	2	1	0
Furhey, ss	3	0	0	2	2	1
Delar, ss	1	0	0	1	0	0
W. Hoffman, rf	4	1	1	1	1	0
Kelly, c	3	0	1	1	1	1
McCarthy, c.	1	0	0	3	0	0
Thiede, 1b	4	0	1	9	1	0
Henry, lf	3	0	1	1	0	0
A. Hoffman, 2b	3	0	0	3	[illegible]	1
Balson, cf	3	0	1	0	0	0
Moran, p	2	0	1	0	6	0
Novak, p	1	0	0	1	0	0
Totals	32	1	7	24	15	3

UKRAINIAN A. C.

	AB	R	H	O	A	E
Sluke, ss	2	0	1	5	3	0
Harris, 2b	4	2	2	2	2	1
Rozelsky, rf	3	0	1	2	1	0
Nitch, c	4	1	2	4	1	0
McDonough, 1b	4	1	3	9	0	0
Gurney, cf	4	0	1	3	0	0
Shmmerhill, lf	3	0	0	0	0	0
Dutchak, lf	1	0	0	0	0	0
Archer, 3b	4	0	1	2	3	0
Letwinsky, p	3	0	0	0	6	0
Totals	32	4	11	27	16	1

Scranton Police 000 100 000—1
Ukrainian A.C. 011 020 00x—4

Two-base hits; Sluke. Three-base hits: Nitch. Double plays: Sluke to Arch to Sluke to Harris; Roselsky to Nitch to Lewinsky to Archer. Sacrifice hits: Rozelsky. Struck out: by Novak, 2; Letwinsky, 4. Bases on balls: off Moran, 2; Letwinsky, 1. Stolen bases: McDonough, 4; Cavanaugh, Moran. Balks: Moran.

(**Scranton Republican,** June 15, 1933).

СИЛЬНІШІ НІЖ МІКАДО.

Наймогутнішим і найвпливовішим чоловіком у Японії не є мікадо, лише предсідник величезної консорції Міцуі, барон Хашімуро Міцуі. Той чоловік відіграв визначну ролю в теперішній японсько-китайській війні й має вплив на всю внутрішню та закордонну політику Японії. Барон Хашімуро є один з найбогатших людей в світі. Його консорція може найстарша організація того роду в світі. Основана 1602 року, отже іструє вже 331 літ.

Основником того всемогучого тросту був предок теперішнього барона Хашімура, фабрикант зброї Тобуке Міцуі, який у своїх руках зібрав увесь виріб зброї в Японії, а попри це замаївся заподадливо банковими операціями. Своїм наслідникам оставив величезне майно, яке за три століття так зросло, що нині його висловлюють астрономічними числами.

Теперішній голова роду Міцуі, барон Хашімуро, контролює три четвертині всієї торговлі та промислу Японії. Є власником банків, фабрик зброї, морвових плянтацій, копалень, часописів, асекураційних товариств, залізниць і т. д. Його фінансова сила та вплив сягають далеко поза границі островної японської держави. Його торговельні та фінансові агенти працюють у Кореї, в Китаю, Індії, Сибірі, Манджурії, Владивостоці, ба і в Злучених Державах. Той японський магнат має кріпке торговельне підприємство й на Филипинах і Гавайських островах.

Барон Хашімуро богатіє з кожним днем, головно в теперішній японсько - китайській війні, бо його підприємства працюють для воюючої армії.

Барон Хашімуро хоче, щоби його підприємство поширилося на Далекому Сході й від того пляну ніщо його не відстрашить. Він організує змови, повстання, рішає про мир і війну. Його предок був головним спричинником першої японсько - китайської війни. Його трост викликав японсько-російську війну, настоював війну, обстоював окупацію Японії та Манджурії. Створення манджурської держави та теперішня джегольська війна, є теж ділом барона Хашімура. Його сила та вплив більші ніж сила самого цісаря.

Поступ.

— Отже, пане, або заплатіть комірне, або випровадьтеся!

— То добре, пані, бо всі мої дотеперішні господині вимагали й одно і друге.

С. М.

ЛІТНЯ МОЛИТВА.

„Хліб наш щоденний дай же нам днесь" —
Кличе до Бога люд його ввесь.
Кличе до Творця свойого все,
Що лиш під сонцем всяким живе.
„Хліб наш щоденний" — гомін несесь,
Понад полями шепче вітрець,
Літочком теплим понад збіжа
Пісня молитви несесь свята.
Жито й пшеничка клоняться там,
А пісня несеться в світ, в Божий храм.
Слухай, пшеничко, цеї пісні,
Слухай, о жито! Це пісня тобі!
Це ти, о Божа, чиста красо,
Даєш віки вже людям добро.
Це ти в потребі життя людей
Даєш все хліб свій, дар дорогий.
Це ти, що сонцем життя цвітеш,
Що твоїм хлібом людство живе.
Це ти, що з неба зірок краси
Збираєш соки дощу й роси.
Сили збираєш тут серед піль,
Щоб полекшити вселюдський біль.
Перед тобою клоняться всі,
Ніжно колосся пестять твої.
А ти, головку-колос склони,
Перед Творцем всіх чоло схили.
Бо твій дарунок: хліб, вся краса,
Це дар від Бога, всього Творця.

***

Ідім же в поле, поміж збіжа,
Там дзвенить пісня Божа, жива.
В подувах вітру гимн цей несесь:
„Хліб наш щоденний дай же нам днесь!"

RADIO.

УКРАЇНСЬКА ПРОГРАМА НА РАДІО.

На жадання більшости слухачів української програми, яка досі відбувалась кождого вівтірка в 6-тій год. ввечір зі стації WWRL 1500 к. с. — **переносимо цю саму програму на більшу стацію WHOM 1450 к. с.** і буде вона відбуватись кождої неділі від год. 9.30 до 10.15 рано. Музичні точки буде виконувати новозорганізована „Українська Радіова Орхестра", 445 E. 9th St., N. Y. C., під проводом дірігента Теод. Зазулевича. Будемо дуже вдячні всім, хто напише до нас на вище подану адресу, котра з тих стацій є ліпша WHOM чи WWRL?

Здорові були!

П. Задорецький,
заповідач.

У Гомлі до старого Шепшелевича, який почув, що смерть недалеко, прикликали рабіна.

—Що я тобі можу помогти? — питається рабін.

— Ребе, ти мені щось побажай, то мені зараз покращає.

— Ну, то я тобі бажаю, щоби ти дожив успіхів пятилітки.

ТАРЗАН У СЕРЦІ ЗЕМЛІ.

(72).

Гайор замітно ослабував. Його атаки не були вже такі бистрі. Це дало можність горібсам наблизитися до нього ближче. Тепер вони почали кидати в свою жертву списи. Зпочатку кидали їх тільки найвідважніші горібси, легко ранячи ними гайора. Ці удари спис його сердили і він знову кидався зі страшною силою вперед, усе більше виснажуючи свої сили. А тимчасом горібси кружляли довкола нього все скорше й скорше.

Здавалося, що карузеля крутилася кругом гайора, все звужуючи своє коло. Тарзан і Іванна приглядалися цьому боєви з цікавістю й зі страхом, щоб ті горібси припадково не побачили їх. Тарзан тепер уже переконався, що ратунку дійсно нема від тих страшних горібсів. Він бачив тепер, що ні втекти від них, ні битися з ними не можна. Тай не було чим битися. Хіба багато зробиш своїм звичайним луком і кількома стрілами проти такого мєского ворога?

Та гайорови вже приходив кінець. Він уже ледви тримався на ногах, але все ще не здавався, хоч уже кілька спис стирчали в його тілі. Тепер лиш одного бажав Тарзан: щоб тяжко поранений звір не кинувся в їх сторону тікати й тим не привів до них горібсів. Нарешті Тарзан побачив, що гайор пошпотався, потім схопився на ноги, ще раз пошпотався й тяжко сів на задні ноги. Приходив кінець цьому титанови, що, здавалося зпочатку, був непереможним.

Гайор упав трупом, а горібси подалися від нього в напрямі до Тарзана й дівчини. Вони ще раз замкнули коло й це коло було довкола Тарзана й Іванни. „Ми будемо боронитися!" — сказав до дівчини Тарзан. „Так, ми будемо боронитися", відповіла Іванна, „але це нам не пособить нічого. Доля наша припечатана", скінчила вона з сумом. Тарзан приладив стрілу до свого лука. Тимчасом коло горібсів почало біля них скоренько звужуватися.